

Asia: VN/25156/2023

Työryhmän arviomuistioluonnos: data retention -lainsäädännön täsmentämisen vaihtoehtoista

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomiot arviomuistiosta

Teleyritysten säilyttämällä sähköisen viestinnän välitystiedoilla eli takautuvasti saatavissa olevilla televalvontatiedoilla on ollut ja tulee edelleen olemaan erittäin tärkeä merkitys vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden selvittämisessä. Suomessa pelkkä tunnustaminen ei riitä vakavasta rikoksesta tuomitsemiseen. Televalvonnat ovat usein yksi keskeinen todiste tunnustamisen lisäksi. Välitystietojen säilyttämiselle on siis olemassa hyväksyttävä yleisen edun mukainen tavoite.

Kun operaattorit nykyään yleisen säilytysvelvollisuuden nojalla säilyttävät liikenne- ja paikkatietoja, tosiasiallisesti kyse on puuttumisesta perusoikeuksiin vain abstraktilla tasolla. Tietoja ei käytetä eikä tarkastella muuten kuin laskutusta varten, joten yksityisyyden suojan loukkaus on olematonta suhteessa niihin intresseihin, joihin tiedot voivat rikoksia selvitetäessä liittyä. Lisäksi yksityisyyden suoja ei EUTI:n ja EIT:n mielestä kuulu perusoikeuksien ydinpiiriin, joten tietojen säilyttämisen edellytysten asettamiseen liian tiukaksi tulee suhtautua kriittisesti. Rikosperusteisesta puuttumisesta on kysymys vasta silloin, kun tietoja tarvitaan rikostutkinnassa. Suomessa telepakkokeinolut haetaan riippumattomalta tuomioistuimelta eli televalvontatietojen hyödyntäminen rikosten selvittämisessä perustuu aina tuomioituimen harkintaan.

Parhaillaan EU:ssa käsitellään E-Evidence-asetusta ja direktiiviä, joissa velvoitetaan jäsenvaltioita tiettyjen edellytysten täytyessä luovuttamaan sähköisiä teleliikennetietoja toisille jäsenvaltioille, jos on kysymys vakavasta rikollisuudesta. Lisäksi Euroopan neuvosto on valtuuttanut jäsenvaltiot ratifioimaan tietoverkkorikollisuutta koskevan toisen lisäpöytäkirjan, joka koskee yhteistyön tiivistämistä ja sähköisten todisteiden luovuttamista. Kun rajat ylittävän rikollisuuden torjunnassa pyritään nimenomaan helpottamaan sähköisten todisteiden luovuttamista, on kansallisella lainsäädännöllä varmistettava, että Suomi pystyy noudattamaan kansainvälisiä velvoitteitaan.

Esiteltyjen säilytysvelvollisuuden toteutusvaihtoehtojen tehokkuus ja toteuttamiskelpoisuus

Miten arvioitte arviomuistiossa esiteltyjen säilyttämistoimenpiteiden tehokkuutta ja toteuttamiskelpoisuutta?

EUTI:n ratkaisukäytäntö johtanee siihen, että sähköisen viestinnän tietoja koskevasta yleisestä säilytysvelvollisuudesta luovutaan. Arviomuistiossa esitettyihin ratkaisuvaihtoehtoihin liittyy kuitenkin ongelmia. Televalvontatiedot saattavat tukea myös vastaajan syyttömyyttä, mikä seikka osaltaan tukee tietojen säilyttämistä yleisemmin kuin millaisia vaihtoehtoja tietojen säilyttämisen kohdentamisesta nyt esitetään.

Muistion mukaan maantieteellisesti kohdennettu säilyttämistoimenpide voitaisiin toteuttaa joko rikosten lukuisuutta koskevan tilastotiedon avulla tai tiettyyn paikkaan liittyvän rikosten tekemistä koskevan uhan määrän perusteella - tällöin strategisia paikkoja olisivat mm. lentokentät, rajanylityspaikat, satamat. Suomessa vakava ja järjestätynyt rikollisuus operoi koko valtakunnan alueella ja myös pienillä paikkakunnilla. Samoin henkeen ja terveyteen kohdistuvia vakavia rikoksia tapahtuu paikkakunnan koosta riippumatta. Mikäli tietoja ei säilytetä tällaisilla paikkakunnilla, siellä tapahtuvien rikosten selvittäminen ja rikoksen uhrien oikeusturva heikkenee olennaisesti. Lisäongelmia aiheuttaa harvaan asutuilta alueilta ja pieniltä paikkakunnilta puuttuva kaupungeille tyypillinen valvontakameraverkosto, joka kaupunkialueilla tuottaa tietoa hyödynnettäväksi rikosten selvittämisessä.

Kohdennettuun säilyttämiseen henkilöpiirin perusteella liittyy lukuisia käytännön toteuttamisongelmia: miten määritellään kohteena olevat henkilöt, kuinka kauan heitä koskevia tietoja voidaan säilyttää, kohteeksi joutuneen henkilön mahdollisuus riitauttaa säilyttämisen oikeutus ja mikä vaikutus sillä olisi tiedon hyödyntämiseen todisteena sekä mikä viranomaisen olisi toimivaltainen esittämään tai päättämään tietyn henkilön valitsemisesta säilyttämisen kohteeksi.

Quick freeze vaikuttaa käytännössä samalta asialta kuin reaaliaikainen telepakkokeinojen käyttö, joten se ei muuta vallitsevaa tilannetta. Käytännössä tällä perusteella voi saada operaattorin hallussa laskutuksen perusteella olevia tietoja, mutta sattumanvaraista on, miltä ajalta ja mitä tietoja operaattorilla tuossa vaiheessa vielä on hallussaan. Olisi tärkeää, että operaattoreille tulisi yhdenmukainen velvollisuus säilyttää erikseen määritellyt tiedot tietyn vähimmäisajan, esim. 3 - 6 kk, jotta kiireellisen ja reaaliaikaisen rikostutkinnan yhteydessä olisi myös tosiasiallinen mahdollisuus saada näitä tietoja käyttöön.

Prepaid -liittymiä käytetään laaja-alaisesti rikollisessa toiminnassa. Tämän vuoksi olisi erittäin tärkeää, että ne rekisteröitäisiin hankinnan yhteydessä. Käytännössä on huomattu, että rikosentekijät tulevat Ruotsista Suomeen ostamaan näitä liittymiä, koska Ruotsissa niiden hankinta edellyttää rekisteröintiä.

Vaikka välitystietojen yleisestä säilytysvelvollisuudesta luovuttaisiin ja tietojen säilyttämistä eri perusteilla rajoitettaisiin, vakavan kansainvälisen ja järjestäytyneen sekä Suomen turvallisuuteen muuutoin kohdistuvan rikollisuuden menestyksellinen selvittäminen edellyttää, että tietoja pitäisi joka tapauksessa voida säilyttää vähintään yhden vuoden ajan.

Onko arviomuistiossa käsitelty joitain näkökulmia puutteellisesti?

-

Puuttuuko arviomuistioluonnoksesta jokin arviointia edellyttävä säilyttämistoimenpide tai mahdollinen kohdentamiskriteeri?

-

Säilytysvelvollisuuden arvioinnin yleiset kysymykset

Huomiot teleyrityksen määritelmästä / säilytysvelvollisen yrityksen määritelmästä

-

Huomiot säilytettävien tietoluokkien määritelmästä

-

Huomiot säilytettävien palveluluokkien määritelmästä

-

Esiteltyjen toteutusvaihtoehtojen vaikutukset

Millaisia vaikutuksia esitellyistä toteutusvaihtoehdoista arvioitte seuraavan viranomaisille?

-

Millaisia vaikutuksia esitellyistä toteutusvaihtoehdoista arvioitte seuraavan yrityksille? Millaisia järjestelmämuutoksia arvioitte eri toteutusvaihtoehdoista seuraavan? Arvioitteko esitellyistä toteutusvaihtoehdoista seuraavan muita kuin järjestelmien uudistuksesta johtuvia kustannuksia?

-

Kulujen korvaamisesta (SVPL 299 §)

Miten kuvaisitte toimintaympäristön muutoksia ja veloitteiden kumulatiivisia vaikutuksia nykyisin voimassa olevan sääntelyn valmisteluajankohtaan verrattuna? Mahdollisuuksien mukaan pyydämme kuvaamaan esimerkiksi tietopyyntöjen määrän suhteellista muutosta edellisen 10 vuoden ajalta.

-

Tarve EU-tason sääntelylle

Tulisiko välitystietojen säilytysvelvollisuutta koskevaa sääntelyä harmonisoida EU-tasolla?

-

Muut huomiot

-

Koivisto Ari-Pekka
Syyttäjälaitos

Metsäpelto Leena
Syyttäjälaitos